

ТМФВ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ **12 (38)/2007**

Виходить 12 разів на рік. Заснований у 2000 році

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 6255 від 21.06.2002 р.
Засновник і видавець — ТОВ «ОВС»
Передплатний індекс 74667
ISSN 1993—7989

Головний редактор

Худолій О.М., кандидат педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

Бізін В.П., д-р пед. наук, професор
Єрмаков С.С., д-р пед. наук, професор
Камаєв О.І., д-р пед. наук, професор
Шиян Б.М., д-р пед. наук, професор
Куц О.С., д-р пед. наук, професор
Золотухіна С.Т., д-р пед. наук, професор
Дмитренко Т.О., д-р пед. наук, професор
Микитюк О.М., д-р пед. наук, професор
Мірошніченко В.І., канд. пед. наук, доцент

Іващенко О.В., канд. пед. наук, доцент
(відповідальний секретар)
Коректор Бланк Є.Б.

Адреса редакції:
Україна, 61003 Харків, а/с 10947.
Тел.: (057) 756-73-38
e-mail: tmfv@tmfv.com.ua
http://www.tmfv.com.ua

Статті, опубліковані в журналі,
зараховуються як фахові відповідно
до постанови президії ВАК України від
14 листопада 2001 р. № 3-05/9.

Бюлетень ВАК України. —
№ 6. — 2001. — С. 16.

На першій сторінці обкладинки — учасники масового сходження на найвищу вершину України гору Говерлу (2062).

Підписано до друку 12.09.2007.
Формат 60×84 1/4, Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 6, 989. Обл.-вид. арк. 7,
25. Вид. № 09-2007.
Зам. № 78. Тираж 500 прим. Ціна договірна.

ТОВ «ОВС» Україна, 61003 Харків,
пл. Конституції, 18, к. 11.
Свідоцтво Держкомінформу України
Серія ДК № 331 від 08.02.2001 р.

Друкарня ПП «ДІСА ПЛЮС».
61000, м. Харків, вул. 23 Серпня, 31-А, 44

© «ОВС» ТОВ, оформлення, 2007
© «Теорія та методика фізичного виховання»,
2007

Зміст

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА В УКРАЇНІ	3
<i>Ротерс Т.Т.</i> Науково-дослідна робота студентів — проблема фізичної освіти в Україні	3
<i>Шалар О.Г.</i> Проблема учення в системі фізкультурної освіти молоді	6
<i>Задоя Є.С., Богатир В.Г., Майоров В.О.</i> Деякі шляхи рішення проблеми фізкультурної освіти	9
<i>Нікітенко О.Я.</i> Вищий навчальний заклад фізкультурного профілю як суб'єкт галузевих ринків	12
<i>Мацкевич Н.М., Калитка С.В., Овчаренко Т.Г.</i> Структура міжнародного туристичного руху.....	16
«ВЧИТЕЛЬ» — ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ	19
<i>Аксьонова Олена.</i> Дидактичний компонент моделі школи сприяння здоров'ю суб'єктів освітнього середовища	19
<i>Шепеленко Г. П.</i> Інструкторсько-методична підготовка учнів з лижної підготовки в загальноосвітній школі	25
<i>Мірошніченко Д.Т.</i> Методика навчання акробатичним вправам учнів молодших класів	29
<i>Бондар Т.С.</i> Нормативно-правові аспекти створення фізкультурно-спортивних клубів у загальноосвітніх закладах України	32
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	35
<i>Кирильченко С.М., Аркуша А.О.</i> Дослідження у студентів індивідуальних мотивів і потреб до занять фізичною культурою та спортом	35
<i>Кондрацька Г.Д., Самойлик С.В., Максим'як В.М.</i> Фізична культура як один із засобів виховання здорового способу життя у студентів — майбутніх підприємців	42
<i>Андріанов В.Є., Макаренко Н.Г.</i> Фізичне виховання та духовні інтереси студентів педагогічного університету	44
ОСНОВИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ.....	47
<i>Головченко О.І., Головченко Т.І.</i> Ретроспективний аналіз спортивних результатів змагань з кросу серед жінок	47
НАША ДОВІДКА.....	50
<i>Книга-поштою .....</i>	<i>50</i>
<i>Інформаційне повідомлення. Вимоги до публікацій .....</i>	<i>52</i>

Contents

ATHLETIC EDUCATION IN UKRAINE	3
<i>Roters T.T.</i> Students' research work in the context of professional preparation	3
<i>Shalar O.G.</i> Problem of the doctrine in system of training of physical training of youth	6
<i>Zadoya E.S., Bogatir V.G., Maiorov V.A.</i> Some ways of decision of problems of athletic education	9
<i>Nikitenko Yel.Yar.</i> Higher educational establishment of sports as a subject of the trade labour market	12
<i>Matskevych N.M., Kalytka S.V., Ovcharenko T.G.</i> The structure of the international tourist movement	16
«TEACHER» — MAGAZINE IN MAGAZINE	19
<i>Aksynova Helen.</i> Didactic component of model of school of assistance to the health of subjects of educational environment	19
<i>Shepelenko G.P.</i> Instructor-methodical preparation of students on ski preparation at general school	25
<i>Miroshnichenko D.T.</i> Method of teaching to the acrobatic exercises of lower boys	29
<i>Bondar T.S.</i> Normative and legal aspects of creation of physical education of clubs and sports clubs in general educational establishments	32
PHYSICAL EDUCATION OF STUDENT YOUNG PEOPLE	35
<i>Kirilchenko S.M., Arkusha A.A.</i> Research of students' individual motives and needs for exercises and sport	35
<i>Kondrats'ka H., Samoilik C., Maximjak V.</i> Physical culture as one of ways of education a healthy image of life et the students which study as the businessmen	42
<i>Andrianov V.E., Makarenko N.G.</i> Physical Training and spiritual interests of pedagogical university students.....	44
BASES OF THE SPORTING TRAINING.....	47
<i>Holovchenko A.I., Holovchenko T.I.</i> Retrospective analysis of sporting results of competitions from a cross-country race among women.....	47
OUR REFERENCE	50
<i>By Book-mail .....</i>	50
<i>Information message.</i> Requirements to the publications	52

ПРОБЛЕМА УЧЕННЯ В СИСТЕМІ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МОЛОДІ

Шалар О.Г., Херсонський державний університет

Анотація. У статті окреслена проблема фізкультурного учення молоді в процесі фізичного виховання та шляхи дослідження різних аспектів фізкультурної освіти студентами проблемної групи 3—5 курсів факультету фізичного виховання та спорту.

Ключові слова: учення, фізкультурна освіта, фізичне виховання, проблемна група.

Постановка проблеми. Одним із головних завдань фізичного виховання молоді було і є оволодіння цінностями фізичної культури та використання її засобів протягом всього життя. Цілеспрямована рухова активність, як основний засіб покращення фізичного розвитку та здоров'я — розуміється молоддю, але практично після закінчення навчання, тільки одиниці продовжують заняття фізичною культурою та спортом.

Можна скаржитися на занедбаність матеріальної бази, відсутність моди в суспільстві на фізичну досконалість (за виключенням телешоу «Ігри патріотів», «Богатирські ігри») та ін. Але, на наш погляд, проблема в тому, що вчителі та викладачі фізичного виховання не займаються формуванням практичного фізкультурно-спортивного інтелекту у своїх учнів, а саме, здібності досягати певного рівня фізичної досконалості і вміння підтримувати цей рівень якомога довше.

Як керувати своєю особистою фізичною підготовкою? Який вид рухової активності самий корисний? Як зберегти здоров'я? Ці та багато інших питань виникають у суспільстві і вимагають певної освіченості сучасної молоді. Нажаль, сьогодні в школах та в інших закладах освіти відсутній механізм «фізкультурного учення» молодої людини. Можна нагадати та зазначити, що єдиний навчальний предмет у школі, який не має підручника — це фізична культура. Але ж його наявність теж не вирішить проблему фізкультурної освіти, якщо не будуть існувати умови щодо забезпечення підручниками всіх учнів; системи навчання, самонавчання та контролю фізкультурних знань; вміння та бажання вчителів і викладачів фізичного виховання працювати по-новому, з освітньою спрямованістю.

Фізкультурна освіта в навчальних закладах відірвана від учення, або дуже обмежена цим процесом, тому що витрачаються, в основному, тільки фізичні зусилля учнів. Без інтелектуальних (вміння використовувати аналіз, синтез та ін. на основі пам'яті, сприйняття, мислення тощо) та емоційно-вольових (у першу чергу, отримання задоволення від процесу та результатів фізкультурно-спортивної діяльності) складових — учення не повноцінне,

не стимулює розвиток особистості. Педагогічний вплив при цьому має бути глобальним і не примусовим. Тобто фізкультурне учення повинно проходити послідовно, регулярно, системно і, обов'язково, бути достатньо інформаційно забезпеченим, варіативним. Кожен учень мусить вибрати свій варіант фізичного самовдосконалення, визначити власну поведінку (коли, як, де і з ким займатися фізичною культурою). Бажано, не виключати педагогічного керівництва цим процесом з боку вчителя (викладача) фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи учення, як вид людської діяльності та процес оволодіння знаннями, уміннями та навичками, можна відзначити певну динаміку психолого-педагогічних теорій людського учення: від натуралістичних моделей до кібернетичного моделювання.

На нашу думку, в організації процесу фізичного виховання треба звернути увагу на асоціативно-рефлекторну теорію учення. В основі цієї теорії лежить положення, яке є підґрунтям сучасної системи фізичного виховання, а саме: 1) особистісно-соціально-діяльнісний підхід; 2) єдність свідомості і діяльності в ученні; 3) ведуча роль свідомості і її вирішальний вплив на активність і продуктивність людського учення [3].

Саме розширення сфери діяльності учнів через мережу спортивних змагань, турнірів, походів тощо — визначає особистісний вибір засобів та форм фізичного вдосконалення та статус молодої людини в соціумі. Тільки відродження в кожній школі системи спортивно-масових заходів із традиційними тижневими змаганнями із різних видів спорту (наприклад, першість школи з футболу: тривалість 1 місяць, або турнір з волейболу: тривалість 1 тиждень тощо), найкраще виховує в учнів почуття колективізму, обов'язку та відповідальності. Доречі, саме в соціумі «клас—команда» виникає почуття здорової спортивної згуртованості підлітків.

Стосовно єдності свідомості і діяльності фізкультурного учення — це, на наш погляд, опанування учнями ґрунтовними знаннями основ фізичної культури. Ведуча роль в цьому належить сучасному вчителю (викладачу) фізичного виховання. Ви-

користовуючи різні вербальні (повідомлення, коментарі, лекції тощо) та невербальні (показ, наочні стенди, відео та ін.) методи. Треба супроводжувати навчально-мотиваційним коментарем кожен фізичну вправу: як, для чого виконується; її вплив на організм; в яких видах спорту і які спортсмени переважно роблять ці вправи; хто із кінозірок та фотомоделей полюбляє їх та ін. Вся інформація повинна відтворюватися у вигляді усних відповідей, дискусій учнів та, звичайно, у практичному виконанні.

Отримані ґрунтовні фізкультурні знання — це суттєвий фактор формування свідомості учня та спонукання до самостійних занять фізичною культурою. Щоби цей процес відбувався активно і продуктивно і учення переросло у самотренування вихованців — повинна існувати чітка організація педагогічного керівництва самостійними заняттями з боку вчителя фізичної культури [5].

Збільшення об'єму різноманітних фізичних вправ в арсеналі учня не тільки збагачують рухову активність, але й покращують розумову діяльність. Є. Ільїн та інші вчені доводять позитивну роль психомоторики в процесах сприйняття і пізнання, а саме: «чим успішніше виконується дія, що вимагає тонкої зорово-моторної координації, тим вище інтелектуальні показники [2, с. 21]. І що головне, як підкреслює далі Є. Ільїн, цей процес зворотній — саме високий інтелект сприяє успішному виконанню тонких координацій.

Щодо кращого засвоєння рухових дій, то учні мусять мати чітку уяву про предмет засвоєння. За ствердженням Ю. Железняка та В. Мінбулатова, «уява може сформуватися лише на базі знань, які і приводять до появи логічного, зорового і кінестетичного образу того, чому навчають у даний момент» [4, с. 102]. Проблемою засвоєння знань та виявом психологічних механізмів, що забезпечують роботу практичного інтелекту переймаються не тільки спортивні психологи.

Наприклад, американські військові психологи вивчають, так звані, неявні або скриті знання, які лежать в основі управління та самоуправління інтелектуальними процесами. У структурі моделі цих знань вони виділяють три види пам'яті: епізодичну (зберігає події із власного досвіду), семантичну (зберігає абстрактні і теоретичні знання) та процедурну (накопичує інформацію про специфічні, окремі вчинки у вигляді «умова — дія»). Вважається, що неявні (скриті) знання сильно впливають на механізми планування, цілеутворення, передбачення, контролю за ходом рішення та зворотного зв'язку із результатами діяльності, розподілу уваги [1].

Дослідження різних аспектів фізкультурного учення проводиться відповідно до теми «Сучасні технології управління науково-дослідною роботою

вищого навчального закладу» зведеного плану НДР Херсонського державного університету (ХДУ). Державний реєстраційний номер 0104U000800.

Формування цілей статті. Розкрити та запропонувати шляхи вирішення проблеми учення в системі фізкультурної освіти учнівської молоді — є головною метою роботи студентської проблемної групи кафедри спортивних ігор ХДУ. Завданням дослідження є аналіз роботи проблемної групи та визначення ефективних шляхів фізкультурного учення.

Результати дослідження. У 2003 році на кафедрі спортивних ігор ХДУ була створена проблемна група «Формування позитивного ставлення молоді до занять фізичною культурою», до якої були залучені студенти 3—5-х курсів факультету фізичного виховання та спорту. Наукова робота була спланована таким чином, щоб охопити такі важливі аспекти навчально-виховної роботи у фізичному вихованні та спорті, як мотиваційний, когнітивний, процесуальний та контрольний.

Дослідженням мотиваційної сфери були присвячені роботи магістрантів А. Виногородського та В. Кавуна. Перший експериментально довів вплив силових вправ різної спрямованості (динамічної, статичної та ін.) та складності на формування інтересу у студентів-першокурсників у процесі занять гімнастикою. В. Кавун переймався проблемою позитивного ставлення сільських підлітків до занять фізичною культурою, ефективно використовуючи при цьому інтегральні вправи на уроках волейболу.

Два роки працювала магістрантка К. Кісіленко (з вересня 2006 р. — аспірантка Національного університету фізичного виховання та спорту) над реалізацією освітньої технології з фізичної культури в Херсонському політехнічному коледжі. Було доведено, що в разі належного забезпеченні учнів коледжу знаннями основ фізичної культури, можна досягти їх ефективного відтворення. Разом із викладачами коледжу була розроблена не тільки технологія передачі конкретних знань у вигляді повідомлень, лекцій (на заняттях та виховних годинах) та методичних порад (наочні стенди, теки з різних аспектів фізичної культури), а й успішно впроваджено комп'ютерне тестування рівня знань учнів коледжу (1—3 курсів) з фізичної культури. Тести були складені у програмі «Paskal» за 4-а рівнями (від елементарного до вищого). Умовою переходу на більш високий рівень була точна відповідь на 20 запитань тестів.

Процесуальну сторону навчання у фізичному вихованні досліджували магістранти О. Кривошеєв, Є. Володін, С. Мальчик, Ю. Ляшко. Всі вони застосовували в своїх роботах різні розвиваючі методики, враховуючи вікові та статеві особливості

учнів. Було доведено, що розмаїтість практичних дій та фізичних вправ, які учні виконували під час уроків, на перервах, змаганнях, самостійних заняттях, тренуваннях — краще сприймалися, осмислювалися та освоювалися ними за наявності певних умов (матеріальної бази, позитивного відношення керівників та викладачів навчального закладу тощо).

Запам'ятовування учнями навчального матеріалу з фізичної культури краще відбувалося там, де здійснювався регулярний контроль. Саме цьому аспекту були присвячені дослідження магістрантки Т. Єгорової та студентки 5-го курсу М. Шубіної. Щоб мати достатню інформацію щодо рівня оволодіння учнями 5-11 класів прийомами гри у баскетбол, Т.Єгоровою були розроблені 7 тестових вправ, які більш диференційовано допомогли оцінити виконання учнями елементів техніки з баскетболу та вчасно внести корекцію. Дослідження М.Шубіної полягало в удосконаленні системи контролю за виконанням технічних прийомів з волейболу студентами 3-х курсів факультету фізичного виховання, з якими протягом навчального року проводилися заняття інтегральної спрямованості.

Незважаючи на те, що всі студенти-науковці вирішували в своїх роботах конкретні, приватні завдання — однотайно відмічалось: процес учення протікав активніше і динамічніше там, де зовнішні впливи були внутрішньо прийняті учнями.

Висновки. Засоби та форми фізичного виховання сприяють виникненню в учнів всіх необхідних для успішного учення станів: очікування, активності, змінюваності, повторення, упорядкованості, зворотної інформації тощо — за умови, якщо цей процес організований за певними етапами (мотиваційний, когнітивний, процесуальний та контрольний).

Надана інформація учням (основи фізичної культури та ін.) може трансформуватися у відповідні якості, вміння та навички, якщо вона буде чітко викладена вчителем, зрозумілою учню. Сприйняття та осмислення цієї інформації залежить від віку вихованця та чутливих періодів розвитку фізичних якостей. Якщо відомо, що швидкість та коор-

динація суттєво впливають на розумовий розвиток молодших школярів, то естафети, рухливі ігри та вправи — мають бути саме такої спрямованості.

Розмаїття практичних фізкультурно-спортивних дій, що виконують учні на уроках фізичної культури, на великих перервах, на змаганнях, на тренуваннях тощо — впливають на прийняття рішення щодо систематичних та самостійних занять фізичною культурою.

Результати діяльності повинні активно аналізуватися учнями тому, що це є ядром процесу людського учення. Краще це відбувається, коли учень поєднує свій власний досвід із пізнавальним ученням (підручники, посібники з фізичної культури, інші джерела інформації: телебачення, Інтернет тощо).

На сьогоднішній день не існує загальної теорії фізкультурного учення. Тому розробка модульно-блочного фізичного виховання має бути моделлю динамічної системи активності та самоорганізації молодшої людини на шляху фізичного самовдосконалення.

Вузи фізкультурного профілю мають бути осередками щодо вирішення проблем учення, навчання та виховання в системі фізкультурної освіти.

Список літератури

1. *Владимирова С., Стрелецкий А.* Исследование в области совершенствования профессионализма личного состава ВС США //Зарубежное военное обозрение №5. — 2006. — С. 15—19.
2. *Ильин Е.П.* Психомоторная организация человека: Учебник для вузов. — СПб.: Питер, 2003. — 384 с.
3. *Сидоров А.А., Прохорова М.В., Синюхин Б.Д.* Педагогика: Учеб. для студ., асп., преп. и тренеров по дисц. «Физ.культура». — М.: «Терра-Спорт», 2000. — 272 с.
4. *Теория и методика* обучения предмету «Физическая культура»: Учеб. пособие для студ./Ю.Д. Железняк, В.М. Минбулатов. — М.: Издательский центр «Академия», 2004. — 272 с.
5. *Шалар О.Г.* Педагогічне керівництво самостійними заняттями школярів фізичною культурою: Монографія. — Х.: Нове слово, 2004. — 194 с.

Шалар О.Г. Проблема учення в системі фізкультурного образования молодёжи.

В статье обозначена проблема физкультурного учения молодёжи в процессе физического воспитания и пути исследования различных аспектов физкультурного образования студентами проблемной группы 3—5 курсов факультета физического воспитания и спорта.

Ключевые слова: учение, физкультурное образование, физическое воспитание, проблемная группа.

Shalar O.G. Problem of the doctrine in system of training of physical training of youth.

In this article the problem of the doctrine to bases of physical training of youth is designated during physical training and a way of research of various aspects of this education by students of problem group of 3—5 rates of faculty of physical training and sports.

Key words: the doctrine, training to physical training, physical training, problem group.